

Politikai
röpiratok.

147.

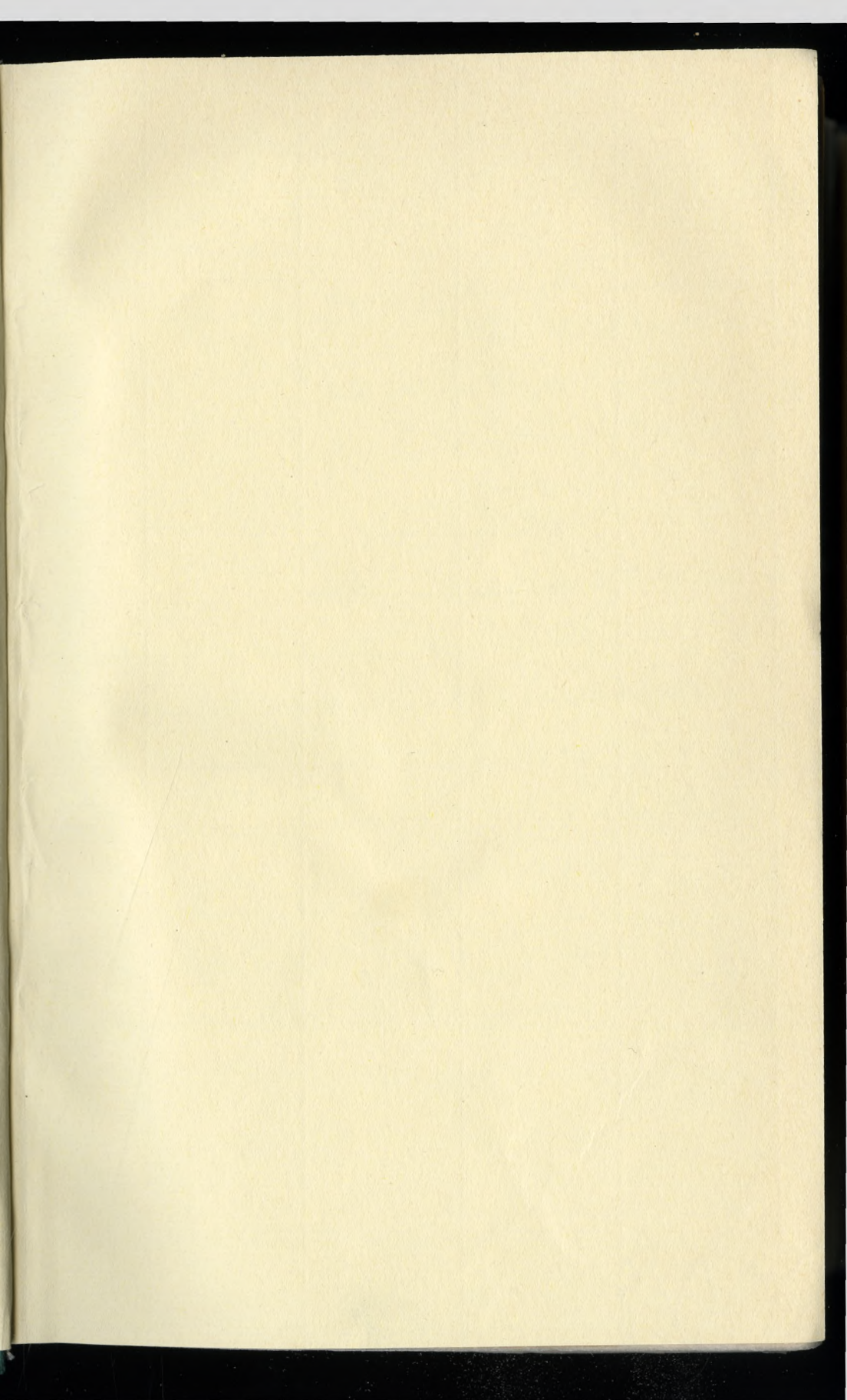

EX
LIBRIS

DR
GEYSÆ
BALLAGI

444444	9000	100	50r
156444	9000	100	54r
894444	9000	100	60r
564444	9000	100	66
284444	9000	100	58
664444	9000	100	64
508444	9000	100	69
218444	9000	100	65
628444	9000	100	64
968444	9000	100	63
348444	9000	100	62
058444	9000	100	61

1. Janniczi penassal egybekötött fejtegetése Dr. Francisci Kármár által.
Thain Eleknek. 1868.
2. A nemzetgyűlésének címek újabb fejtegetése. Dr. Weiss Béla. 1874.
3. Die rechtswässige Aufnahme der Gräfin Helene Radik-Baskóczy in
Freimaurerbund. 1877.
4. A felsőoktatás reformja. Lányi Gyula. 1879.
5. Gyűjtőszolgálatának és kőnyomtatásának reformja. Dr. Jellinek Péter.
1880.
6. Egyházi beszéd az. Zoltán Árpád. Dr. Balits Antal. 1880.
7. A millenarium és a honalapítás emléke. Rósa Páter. 1880.
8. Védők viszonyainak és a területi rendes tanulmányozás. 1881.
9. Rózsák a Seemanns Liebkowich-féle párbajjához vonatkozólag. Dr.
Kovszky József. 1881.
10. A magyar Fiume. Jakab Elek. 1881.
11. Die Entstehung Creatiens. Friedrich Pesty. 1882.
12. Hungaricae res. Dr. Ambros Keményi. 1882.

Pest. Tiszti főügyén.

PEST-PILIS ÉS SOLT T. E. MEGYÉK
TEKINTETES KÖZPONTI POLGÁRI TÖRVÉNYSZÉKÉHEZ,
MINT

147
1302
KIKÜLDÖTT BIRÓSÁGHOZ

PESTEN.

SEMMISÉGI PANASSZAL

EGYBEKÖTÖTT

FELJEBBEZÉSE

SZAB. KIR. PESTVÁROS TISZTI FŐÜGYÉSZÉNEK

Dr. FRANCISCI KÁZMÉR

TISZTI FŐÜGYÉSZI HELYETTES ÁLTAL

THAISZ ELEK úr

MINT

SZAB. KIR. PESTVÁROSA FŐKAPITÁNYA ELLEN

f. é. július 1-én, 5301. sz. α. hozott és f. évi július 6-án kézbesített
ítélet ellen,

HIVATALTÓLI ELMOZDÍTÁS IRÁNTI TISZTI
KERESETÉBEN.

PEST,

RUDNYÁNSZKY ÉS ARANYOSSY NYOMDÁJÁBÓL (3 korona-útcza 9. sz. a.)

1868.

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

LIBRARY

PHYSICS

1911

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

LIBRARY

PHYSICS

1911

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

LIBRARY

PHYSICS

Tekintetes törvényszék!

Szab. kir. Pest városa alulirott tiszti főügyésze által, ugyanezen város főkapitánya Thaisz Elek úr ellen, ennek hivatalátóli elmozdittatása iránti tiszti keresete érdemében f. évi julius hó 1-én 5301. sz. a. hozott és f. évi julius hó 6-án kézbesített ./· a. ítélet ellen, mely szerint alulirt felperes tiszti főügyész keresetétől elmozdittatik s alperes Thaisz Elek, mint sz. kir. Pest város főkapitánya ebbeli tiszti minőségében továbbra is meghagyatik, a törvényes időben *semmiségi panasszal egybekötött feljebbvezéssel élek*, — kérvén a tekintetes törvényszéket:

Méltóztassék a neheztelt felette sérelmes ítéletet az összes periratokkal együtt a tekintetes kir. ítélő táblához felterjesztetni.

Semmiségi panaszomat a következőkben terjesztem elő:

Midőn a tettes törvényszék a neheztelt ítéletben nemcsak felperes tiszti főügyészt keresetétől elmozdította, hanem egyuttal azt is határozta: hogy alperes — mint sz. kir. Pest város főkapitánya — ebbeli tiszti minőségében továbbra is meghagyatik, ez utóbbi határozata által:

1-ör birói hatáskörét általhágta; ugyanis

a tettes törvényszék oly dolog felett ítélt, mely ítélőszéke elébe nem tartozik;

a neheztelt ítélet csak annyit mondhatott ki: hogy felperes tiszti ügyész keresetétől elmozdittatik; tovább a tettes trvszék hatósága nem terjedhetett, mert alperes úr hivatalától nem ítéletileg, hanem határozatilag

lett felfüggesztve saját municipalis hatósága által; a felfüggesztés megszüntetése is tehát csak ugyanazon uton történhetik meg, melyen a felfüggesztési határozat hozott; —

feltéve tehát, hogy a neheztelt felmentő ítélet, jogerőre emelkednék, — akkor a felfüggesztő határozat megszüntetését alperes úrnak a törvényhatóságnál ezen felmentésnek bejelentése mellett, és ha itt czélt nem érne, a belügyminiszteriumnál kellene szorgalmaznia.

Gyakorlati szempontból tekintve a neheztelt ítélet ezen részét, annak végrehajtása birói uton nem is képzelhető; mert a hivatalbeli hatóság nem kézzelfogható dolog, azt tehát a bíróság alperes urnak át nem adhatja, és valamint a hivatalbóli kirekesztésnek, marasztalás esetében, úgy a visszahelyezésnek felmentés esetében csak virtualis uton lehet sikert szerezni a közigazgatás körében,

a tettes törvényszéknek, feltéve, hogy a törvényhatóság ellenszegül, nincs módja ítéletének sikert szerezni; csak a belügyminiszteriumnak van módja és hatalma a felfüggesztő közgyűlési határozatot megszüntetni, — szükség esetében miniszteri. biztos, s a legvégső esetben a törvényhatósági szervezet ideiglenes felfüggesztése által. —

Midőn tehát a t. tszék ítéletében a hivatalbani meghagyást, illetve a városi közgyűlés felfüggesztő határozatának megszüntetését kimondotta, — birói tiszte körén túlhágott és a neheztelt ítélet már csak ez okból is semmis. —

A neheztelt ítéletben a tekintetes törvényszék továbbá

2-szor. Alperes úr kérelmén túlterjeszkedett; —

ugyanis alperes úr perbeszédeiben, — kártalanítási és egyéb jogainak fentartása mellett az iránt esedezett: „*hogy a felperesi keresetet, mint teljességgel alaptalant visszautasítani és hivatalától felfüggesztését nem igazoltnak kimondani méltóztassék.*“

Alperes úr ezen kérelmében sem hivatalábai visszahelyezést, sem pedig a neheztelt ítélet által kimondott abbani további meghagyatását nem követeli, — mit egyébiránt, mint sz. kir. Pest városának illetékes hatósága által felfüggesztett közigazgatási tisztviselője; a fennálló törvények értelmében nem is követelhetett.

Ha tehát a tekintetes törvényszék felperes tisztí főügyész keresetét nem találta eléggé indokoltnak arra: hogy alperes úr hivatalától elmozdittatása *bíróilag* is kimondattassék, — ítéletében akkor jogérvényesen csak azt mondhatta ki: hogy felperes tisztí keresete, a törvény előírta bizonyítékok elégtelensége miatt leszállítatik.

Az 1. és 2. pontban eléadott okoknál fogva tehát a neheztelt ítélet semmis és végrehajtás tárgyát nem képezheti; de semmis az végre

3) az ideigl. törv. szabályok 104. §-ának 3. pontja szerint is; mert felperes tisztí főügyésztől, az alperesi 42. lapra terjedt ellenbeszédre adott válaszának előadása s jegyzőkönyvbe való iktatására a szükséges elegendő idő a tekintetes tszéknak f. évi ³⁶⁸⁶/₈₆₈ számú végzésével megtagadtatott.

Ugyanis a jelen tisztí keresetre az első tárgyalási határnap, az ügyiratok tanúsága szerint 1867-diki november 21-ik napjára tüzetvén ki, az azon oknál fogva, mert alperes úr ellenbeszédét elő nem terjesztette, folytonosan, egész f. évi aprilis hó 23-ig halasztgattatott: alperes úrnak tehát egész készséggel alkalom nyujtatott arra: *hogy első perbeszédének egész öt hónapot szenteljen!*

Ezen alperesi első perbeszéd a f. évi aprilis 23-kán felvett tárgyalási jegyzőkönyvbe iktatott és alperesileg beösmert, felperesi bejelentés szerint, felperes tisztí főügyésznek válasza elkészítése végett, csak f. évi aprilis 21-kén adatván át, ez utóbbi, tekintettel arra, hogy az ily nagy terjedelmű, és számos mellékletekkel ellátott ellenbeszéd beható megczáfolása, az ellenérvek és bizonyítékok összeállítása és elő-

terjesztése tetemes időt és munkaerőt veendő igénybe, — a f. évi április 23-ra kitűzött tárgyakat 30 napra elhalasztatni kérte s kinyilatkoztatta, hogy szükség esetében, ha t. i. ezen 30 nap alatt válaszával el nem készülhetne, további halasztást is leendő kénytelen kérni, — egyuttal kiemelvén, hogy miután alperes urnak, ellenbeszéde elkészítésére teljes öt hónap volt szükséges, — nemcsak a törvény s méltányosság, hanem a viszonyosság is azt hozza magával, hogy neki is, válaszának elkészítésére; ha nem is öt havi, de mindenestre elégséges idő engedessék.

Daczára ezen, felperes tiszti-főügyész által megdönthetlenül indokolt kérelemnek, az ügy újabb tárgyalása a tettes törvényszéknek fentidézett ³⁶⁸⁶/₈₆₈ számú végzésével f. évi május 19-re, tehát az ellenbeszéd előterjesztésétől nem is egy havi időközre tűzetett ki oly határozat kapcsában: hogy további halasztási kérelemnek, az ellenfél ellenzése esetére annyival kevésbé fog hely adatni: mivel ugymond, a netán szükséges adatok beszerzésére nézve sem idő, sem hely vagy távolság tekintetében akadály fenn nem forog.

Már bocsássa meg a tekintetes törvényszék, de kénytelen vagyok ezen indokolásának helyességét a leghatározottabban kétségbe vonni, mert alperes ur, ki ellenbeszédének felszerelésével s beadásával, a kereset első tárgyalásától számított öt teljes hónapig időzött, — ellenérvei s bizonyítékai beszerzésére nézve, az időt, helyet és távolságot tekintve, egészen hasonló és semmivel sem kedvezőtlenebb helyzetben volt felperes tiszti főügyésszel.

Midőn tehát a tettes törvényszék felperes tiszti főügyésznek, válaszának, — mely által alperes ur öt teljes hónapig készült ellenbeszéde megczáfoltatott — előadására f. évi ápril 23-tól május 19-ig terjedt zárhatáridőt szabott, alperes urat azon kedvezményben részesítette, hogy felperes tiszti főügyész világos megrövidítésével az ideigl. törv. szabályok 104. §-ának rendeletét szem elől tévesz-

tette, és pedig annyival is inkább: mert felperes tiszti fő-
ügyész, keresetének következő előadásában:

*„a mennyiben tehát ezen külön bizottmánytól, vagy a
tekintetes városi tanácstól netaláni későbbi adatok kerülnek
kezemhez, azoknak a per folytatni előterjeszthetésére nézve jo-
gomat fenntartom.“*

Azon a tiszti kereset jogi természetében gyökerező joga-
sultságára figyelmeztette a tettes törvényszéket: hogy néki
az ügy előadására, azaz: az e czélból városhatóságilag ki-
küldött külön bizottmányhoz a pör folyamában beérkezett
újabb panaszbeli adatok előterjesztésére a szükséges ele-
gendő idő engedtessek.

És ime, tettes törvényszék, felperes tiszti főügyésznek
ezen előadása nem volt alapnélküli, mert a pör folyamában
és pedig a felperesi válasz benyújtására rendelt zárhatáridő
után alperes ur ellen oly panaszok merültek fel, melyek
felperes tiszti keresetében elő nem sorolvák, s melyek a
fenti óvástétel mellett a válaszban is érvényesíthetők valá-
nak, s melyeket felperes tiszti ügyész a f. évi május 19-én
beadni kötelezett válaszában azon oknál fogva, mert alpe-
res ur az ellene kiküldött bizottmány abbeli a 2 % alatti
jegyzőkönyvi kivonatban foglalt határozatának, hogy az
időközben kihallgatott tanuk vallomásairól magának tudo-
mást szerezvén, a vizsgálat kiegészítése czéljából, az ellene
emelt vádakra nyilatkozatát adja be, mindeddig meg nem
felelt, s a bizottmány működése ez irányban érdemleges
tárgyalás és elintézés alá mai napig sem vétethetett, elő
nem terjeszthetvén, ez ügy ekkénti tárgyalása kieroszakolt
befejezésének hiányossága és ítélet alá történt bocsátásának
időelőttisége kétségbe nem vonható tény.

Ezen három semmiségi oknál fogva tisztelettel kérem
a tettes kir. ítélő táblát:

Méltóztassék a neheztelt ítéletet megsemmisíteni és a
mennyiben alperes urnak hivatalátóli elmozdittatása a fel-
jebbviteli indokok alapján ki nem mondatnék, ez ügynek

folytatólagos tárgyalását elrendelni.

A feljebbvezés indokait a következőkben pontosítom össze :

A neheztelt ítéletnek azon előrebocsátáskép enuncziált indoka, „*hogy mivel sz. kir. Pest városáé a rendőri hivatal hatáskörét és az ezen hatáskörbeni mikénti eljárást meg-meghatározó helyhatósági szabályok még eddig alkotva nincsenek, ennél fogva a rendőri intézkedések minémiségének meghatározása, az illető tisztviselőnek (teendőiről, az ezekkel járó személyes felelősségről, s az ehhez képesti eljárásról) egyénileg alkotott felfogásától feltételeztetik,*“ egészen téves és az alkotmányos rendnek teljes felbomlására vezető alapon fekszik.

Ezen elvnek felállítása oly törvényszék részéről, mely hasonlóképen egy municipalis hatóságnak alkotmányos alkatrésze, világos megsértését képezi az ország alkotmányos közjogának, figyelmen kívül hagyását a százados municipalis élet szervezetének, vagy nem tudását a városi helyhatósági közegek hatáskörének; mert habár sem törvény, sem felső szabályrendeletek, sem törvényhatósági szabályok nem léteznek is, melyek által az egyes hivatalnokok teendői és azoknak egymás iránti viszonyai részletezve lennének, mindazonáltal mi kétséget sem szenved az: hogy nincsen oly törvényhatósági tisztviselő, kit a törvényhatóság határozatai nem köteleznének; nem lehet bármely tisztviselőnek is, kit a törvényhatóság választott, oly hatásköre, mely őt a törvényhatósági kapcsolatból kiemelné és jogosítaná, hogy saját törvényhatósága végzéseinek ellenszegülhessen s azok ellen hivatalos minőségben felterjesztéseket tehessen; nincsen oly törvényhatósági tisztviselő, ki hivatalos érintkezéseiben saját törvényes felsőbb-ségével szembeszállhasson, annak határozatait szándékosan guny tárgyává tehesse; mert továbbá épen ott, hol rendőri helyhatósági szabályok nem léteznek, a magánjogok épségbentartásának hatályos ellenőrzésére elkerülhetlenül szükséges: hogy a rendőri teendőkkel megbízott tisztviselő, *ki a városi tanácsnak, mint a városi hatóság*

törvényes képviselőjének csupán tagját képezi, ezen városi tanács határozatainak, melyek hivatalos eljárása körül, egyénileg alkotott felfogásától eltérőleg intézkednek, tisztelettel engedelmeskedjék s azokat, mint a városi tanácsnak alárendelt végrehajtó közege hivatalos készséggel fogantossítsa; szabadságában állván, a mennyiben az ilyen határozatokat, meggyőződésével vagy hivatalos állásával össze nem férhetőknek gondolná, ezek ellen a városi közgyűlésnél, mint egyedül illetékes törvényhatóságnál orvoslást keresni.

Ezen ellenőrzési hatalom, a városi tanácsnak oly sarkalatos joga, sőt kötelessége, melynek bármely közigazgatási tisztviselő általi s kivált ismételt figyelmen kívül hagyása, mint a város municipalis szervezését, alkotmányos létének eme bástyáit lerontani célzó merénylet a leg súlyosabb beszámítás alá veendő.

Hogy pedig alperes ur a városi tanácsnak hozzája intézett határozatait ismételve figyelmen kívül hagyta, hogy azokkal homlokegyenest ellenkezőleg, önhatalmulag intézkedett, hogy kizárólag törvényhatóságának — a városi közgyűlésnek — mellőztével, állítólagos, a tanácsi határozatoktól eltérő egyéni nézeteinek érvényt szerzendő, felterjesztéseit a belügyminiszteriumhoz intézte, az a pör során kétségtelenül be van bizonyítva.

Ilyen törvényellenes önkénykedést azonban, honunk fővárosának hatósága, mely összes működései tekintetében a többi városi közönségeknek s községeknek mintaképül szolgálni van hivatva, az alkotmányos elvek megtámadhatlan szentségénél fogva, semmi szín alatt meg nem tűrhet!

Minden városban s így fővárosunkban is a közigazgatási hatóság a városi tanács, élén a főpolgármesterrel, az összes városi tisztviselők, kik közigazgatási ügyekkel foglalkoznak, a városi tanácsnak alárendelve, ennek határozatait hivatalos esküjöknel fogva tiszteletben tartani, elfogadni és végrehajtani, ezen határozatokkal ellenkező egyéni meggyőződésüket pedig a városi közgyűlésnek, mint leg-

főbb municipalis hatóságuknak felterjeszteni kötelesek. Ellenkező feltevés mellett, az egész municipális rendszer, mely honunkban a megyék által is, szent alkotmányunk fővédfalának ismertetik el, menthetlenül romokba dülne, s valamint köz- ugy magánjogi viszonyokra határtalan zűrzavart idézne elő.

Midőn tehát a neheztelt ítélet alperes urnak, mint főkapitánynak, a rendőri ügyek ellátása tekintetében, még azon felette téves nézetnél fogva is, mintha ezekre szabályok nem léteznének, mert az 1848: 23. t. cz. 2. §-a határozottan *rendőri, büntető és magánjogi* tekintetben az intézkedést a városi hatóságra, mint önálló köztörvényhatóságra ruházza; oly egyéni felfogása eredményezte elhatározási jogosultságot tulajdonit, melynél fogva az, municipalis kötelmein felülkerekedve, a városi tanácsnak hozzá intézett határozatait félrevetheti és ezektől függetlenül önhatalmulag cselekedhetik, akkor édes hazánk alkotmányát, egyik legszentebb ősi intézményében támadja meg, mely megtámadást hatálytalanná tenni, a felsőbb birónak, közjogi szempontból is erkölcsi kötelessége.

Azon körülmény, hogy alperes ur a rendőri ügyeket kezelte, egyáltalán nem jogosította fel őt arra, hogy akár magát, akár hivatalát önálló, a városi tanácstól független hatóságnak tekintse, mert Pest városában a közigazgatási ügyekre nézve, melyek közé a rendőri ügyek is tartoznak, csak egy hatóság van, s ez a városi tanács, melynek mint törvényes felsőbbségének a kapitány is alá van rendelve. — Ezen a tanács, és a kapitányi hivatal közti viszonylatot helyhatósági szabályok, mint ezt a neheztelt ítélet feltételezni akarja, semmi esetben sem alterálhatják, ezt maga a municipális rendszer változhatlanul alapította meg.

Alperes ur, mint alkotmányos tisztviselő, ezt igen jól tudhatta, s így tudnia kellett azt is: hogy felsőbbségének határozataival ellenkező önkényes intézkedései, s municipi-

palis hatóságának, a városi közgyűlésnek általa ismételve merénylett teljes mellőztetése, nem fognak beszámítás alá nem eső egyéni felfogásának vétethetni; mert a municipium organicus rendszerének épségbentartása oly életfeltétele a községi önkormányzatnak, hogy azt egyes tisztviselőnek önhatalmi cselekvényei által a legszigorubb felelősség terhe alatt megzavarni a legtávolabbról sem szabad. — Alperes urnak tisztétől való elmozdittatása tehát a városi önkormányzat fenntartásának elodázhatlan s elkerülhetlen követelménye.

A neheztelt ítélet ezen bevezetéskép előrebocsátott indokának ekkép történt teljes megczáfoltatása után, többi indokának életrevalóságát s alaptalanságát is megdönthetlentül kimutatni, úgy hiszem, nem nehéz feladat leend, ugyanis

a neheztelt ítéletnek az 1-ső pont alatt foglalt panaszt tárgyzó indokában constatataltik azon ténykörülmény: *„hogy alperes ur a dinnyének a kövezeten való áru-lását tiltó rendelkezését felfüggesztő tanácsi határozat ellen, a közgyűlés mellőzésével a belügyminiszteriumhoz folyamodott.“*

Ezen biróilag constatatált megsértése a város alkotmányos önkormányzatának, mely meg nem torlás esetében ragályos például szolgálhatván, az egész országban elterjedhetne s hazánk alkotmányát is aláásná, már magára is elegendő vala arra: hogy alperes urnak hivatalátóli elmozdittatása biróilag is kimondattassék.

A neheztelt ítélet azonban alperes ur ezen eljárásában sem a városi közgyűlés szándékos mellőzését, sem a municipalis jog szándékos megtámadását vagy megsértését, sem tanácsi határozatok iránti engedetlenséget, sem tiszteletlenséget nem talál, hanem alperes ur tettét csak az eljárási mód iránti téves meggyőződése kifolyásának tekinti! mely rendre utasításra igen, de nem hivataltóli elmozdításra szolgálhat alapul.

A városi önkormányzat rendszerének egy főbb tisztviselő általi ily mértékbeni megzavarása oly vétség, mely a legsúlyosabb beszámítás alá esik, s melynek — téves egyéni felfogás, kivált oly képzettségű egyénnél, minő alperes úr, mentségül nem szolgálhat. A városi hatóság a jelen politikai viszonyok között szigorúan utalva van arra, hogy autonómiáját minden, annál inkább pedig saját tisztviselője általi megtámadástól a leggondosabban megőrizze, mert annak legkisebb s még nem torolt csorbitása azt alapjában megingatná.

S mit hoz fel a neheztelt ítélet fenti indokolására?

Hosszasan fejtegeti: mily czélirányos és helyes volt alperes főkapitány urnak eljárása, — ellenben mily helytelen volt a tanács határozata, mely ezen tárgyban keletkezett; mindezek azonban, feltéve, hogy a tisztelt bíróság a tanács közigazgatási uton hozott határozatait felülvizsgálni nem akarja, a dologra nem tartoznak, hanem tartozik egyedül megbirálása azon jogviszonynak, melyben a főkapitány mint pestvárosi tisztviselő a tanács irányában áll; mint ilyen feljogosítva soha és semmi esetben nem lehet, hogy saját törvényhatóságának határozatai ellen felfolyamodjék, mert a törvényhatóság jogosult organumai által hozott határozataiért soha és semmi esetben nem ő, t. i. a főkapitány felelős, hanem felelős egyedül azoknak végrehajtásáért; soha és semmi szin alatt feljogosítva nem lehet: hogy törvényhatóságának határozatai ellen önhatalmu intézkedéseket tehessen!

A neheztelt ítéletnek indokolása e panasz pontra a következő:

a) „*hogy a beügyelt tanácsi határozatokkal a dinnyének csak estvénekint eltávolítandó állványon leendő árulhatása engedélyeztetett s hogy az állványon való árulás, a köztisztaság, egészség és rend szempontjából kevésbé eshetik kifogás alá, mint a kövezetenő árulás következetesen ez utóbbi, az előbbinél még inkább tilalmazható volt; hogy midőn tehát*

alperes úr a dinnyeárulást a kövezetről tiltotta, ezt az idézett tanácsi határozatok alapján következetesen tehette,

b) „hogy alperes úrnak az e tárgyban hozott tanácsi határozatok ellen nem a városi közgyűléshez, hanem a belügyminiszteriumhoz tett felterjesztése csak rendreutasítás alapjául szolgálhatott; mert alperes úrnak nézete szerint ugymond, a rendőri intézkedések sikere a gyors és erélyes végrehajtástól feltételeztetik, s a változatos intézkedések az azok szigorúsága iránti hitet, ez pedig a végrehajtás sikerét gyengíti meg;“

c) „az 1848: 23. t. cz. azon általános kimondása, mely szerint a városi tanács a megyei kisgyűlés hatóságával ruháztatik fel, különös rendőri teendőkre nézve zsinórmértéket nem szolgáltat;“ végre

d) „a jelen esetet megelőzőleg, alperes ur egy másik esetben hasonlólag a belügyminiszteriumhoz tett felterjesztését a tanácsnak N. alatt bejelentvén, a tanács által helyesebb eljárásra nem utasítottatott.“

Ezen indokokra következő a czáfolat, — és pedig

a) *pontra:*

Ezen indokolásban biróilag constatáltatik az: hogy a tanács határozataiban, a dinnyének estvénekint állványon leendő árulását tiltotta légyen be; midőn alperes ur ezen tilalmat a kövezetre is kiterjesztette, kétségtelen jogában állott a tanácsnak, mint alperes ur felsőbbségének elhatározni azt: valljon alperes ur ezen intézkedése helyes-e vagy sem; kétségtelen jogában állott ezen intézkedést minden indokolás nélkül is, felfüggeszteni s megsemmisíteni; hogy mi indította a városi tanácsot alperes ur ezen önhatalmu intézkedése felfüggesztésére, az a válaszban bőven ki van fejtve s ide nem tartozik; világos ezek szerint, hogy alperes ur a dinnyének árulását a kövezetről eltiltván, nem helyesen s nem is következetesen cselekedett, a

b) *pontra:*

A válaszban tüzetesen ki van fejtve, hogy a városi

tanács és közgyűléstől a dolog természeténél fogva is, sokkal gyorsabb és erélyesebb végrehajtási intézkedés várható, mint a többnyire országos dolgokkal elfoglalt belügyministeriumtól; ezen indok tehát eltekintve attól, hogy az alkotmányos jog alperes ur által történt megsértését meg nem czáfolja, inkább ellene, mintsem mellette szól; a

c) *pontra*:

Már fentebb kiemeltetett, hogy éppen ott, hol egyes esetekre nézve rendőri eljárási szabályzat nem létezik, a kapitány a városi tanácsnak, mint törvényes felsőbbségének, ez esetekre hozott, habár saját nézetétől eltérő határozatait, eljárásának zsinórmértékeül hivatalos készséggel elfogadni köteles; azon körülményből pedig, hogy a jelenlegi alkotmányos városi hatóság által rendőri helyhatósági szabályok még nem alkottattak, nem következtethető az: hogy rendőri szabályok általában nem léteznek s hogy a létezők a kapitányt feljogosítják: a városi tanácsnak rendőri ügyekben hozott rendeleteit tetszése szerint foganatosítani vagy félrevetni. Rendőri szabályok, rendőri gyakorlat léteztek ez esetet megelőzőleg is, csak hogy egy csomóba összeszedve nem voltak még; ezek szerint az alkotmányos ülésben a kapitány karhatalom volt, segédhivatalnoka a tanácsnak, csak a provisorium alatt nőtte ki magát azon korlátlanság, melyet éppen alperes főkapitány az alkotmányos életbe is becsempészni törekedett: de hogy ezt tehesse, hatalma nincs, erre mulhatlanul a törvényhatóság beleegyezése lett volna szükséges; visszaállíttatván pedig az 1848-ki törvények alapján az alkotmányos municipium, a provisorius állapotoknak, valamint a törvényhozásban, úgy a közigazgatásban is meg kellett szűnni; ezen indok tehát alperes ur mentiségére szintén nem szolgálhat;

d) *pontra*:

Habár ezen törvényezikk különös rendőri teendőkre nézve magában szabályt nem tartalmaz, még is kétségbe-

vonhatlanul tartalmazza azon szabályt: hogy a kapitány a városi tanácsnak, mint közigazgatási hatóságnak alárendelt hivatalisztje, ki rendeleteinek engedelmeskedni tartozik és az 1848: 23. t. cz. 2. §-ánál fogva, mely a rendőri teendőket a városi hatóság jogköréhez sorozza, nincs jogosítva a tanács utasítása nélkül önállólag működni, egyébiránt a tekintetes törvényszék ez indokolásával ismételve tanusítja: hogy a municipalis hatósági szervezetről és a magyar közjogról téves fogalma van; mert a kapitányi hivatalt mindenütt országos közhatóságnak tekinti és annak mindazt megengedhetőnek vélelmezi, mi a köztörvényekben szabályozva nincs; holott ellenkezőleg épen, mivel hatósági szabályok által a kapitányság hatásköre körülírva nincs, és az 1848. 23. t. cz. 2. §-a a rendőri teendőket a városi közhatóságra ruhazza, — minden magyar jogtudós előtt tudva van: hogy az 1848. évi köztörvény szerint a városi kapitány nem egyéb, mint végrehajtó közege a hatóság által kiadott rendeleteknek. — Annak okáért az 1848. 23. t. czikkre való hivatkozás épen oly helytelen az ítéletben, mintha valaki abból azt törekednék kimagyarázni, hogy miután a városi főügyész, főjegyző, főszámvevő stb. tisztviselők hivatali körére nézve abban semmi szabály nem foglaltatik, — tehát azok a tanács hatóságának nincsenek alávetve, hanem mindegyik saját belátása szerint függetlenül működhetik. — Ugy látszik a Tettes Ttszék figyelmen kívül hagyta, hogy a hazai törvények csupán a közhatóságok jogait és kötelességeit szokják körülvonalozni, de nem egyes tisztviselőké és így az alkotmányos megyei törvényszék összekeverte a nyilvános törvények destinációját, az Amts-instructiókkal, melyek a cs. kir. kormányzat alatt minden közhatóságnak házi szabályul adattak ki.

Ott hol a törvény a kapitányt, mint rendőri bírót független állással akarta felruházni, — ezt határozottan ki is mondotta, — így az 1840. IX. t. cz.-ben a kapitánynak mint

első birónak független eljárását biztosítja. Tehát ellenkezőleg midőn az 1848. 23. t. cz. 2. §-a a rendőri teendőket a törvényhatóság köréhez tartozóknak általánosan kimondja, ez által a kapitánynak, mint közigazgatási tisztviselőnek független eljárását kirekeszti. — Felperes kérdést tesz: ugyan mit mondana Pestmegye közgyűlése és törvényszéke, ha Pestmegye kisgyűlését akár helyesen, akár helytelenül valamely mezei biztos vagy szolgabíró a belügyminiszteriumnál, intézkedései miatt bevádolná? végre

e) *pontra*:

Eltéktve attól, hogy az N. alatti alperesi jelentés, a városi tanácsnak a kapitánysághoz felfőbbbségi viszonylatát közvetlenül nem változtathatja, hanem csupán egyes ügybeni előterjesztést tartalmaz, egy újabbi jogsérelem, a régibb habár meg nem tartott jogséreelmet meg nem szünteti, hanem inkább az elkövetőt súlyosbítólag terheli; ha tehát alperes úr a jelen esetet megelőzőleg egy másik esetben, a városi közgyűlés mellőzésével, hasonlólag a belügyminiszteriumhoz tett felterjesztést, ez néki, habár a tanács által helyesebb eljárásra nem utasított, mentségül a legtávolabbról sem szolgálhat, sőt inkább, mint súlyosbító körülmény beszámítandó.

A mi végre alperes nézeteinek, melyek a kapitányi hivatal hatáskörére vonatkoznak, helyeslését illeti, ezen helyeslést, mint a birói személyzet egyéni meggyőződését tiszteli ugyan felperes, de úgy hiszi, nem hibázik, ha viszont azon egyéni meggyőződésének ad kifejezést: hogy a tisztelt megyei törvényszék Pest városa közigazgatási rendszerének szervezésére nincs hivatva, hogy tehát nézetek szerint, legyenek azok bármily helyesek, ítéletet nem hozhat. — Lesz-e szükséges a rendőrséget ezen nézetek szerint átalakítani, ennek megbirálása a törvényhozásra tartozik és meg is fog történni akkor, midőn a törvényhatóságoknak, és különösen a kir. városoknak rendezésére kerül a sor, és legkevésbé lehet joga egy törvényhatósági

tisztviselőnek, legyen az bár alperes főkapitány, hogy ebbeli nézeteit a törvényhatóság visszaállított egységes szerkezetének felbontásával tetteleg érvényesítse.

Az első panaszpontra felhozott ítéleti indoknak eme részletes elemezése világosan mutatja: hogy alperes úr a dinnyének a kövezen való árulását eltiltván, s az ebbeli rendelkezését felfüggesztő tanácsi határozat ellen a közgyűlés mellőzésével a belügyminiszteriumhoz folyamodván, ez által a municipális hatósági jogot igen is megtámadta, megsértette, a tanácsnak a kötelességszerű engedelmisséget megtagadta, hivatalos jog és hatalom körén túllépett, a tanács iránt a tartozó tisztelettel nem viseltetett s ebbeli eljárása csakugyan a városi közgyűlés szándékos mellőzésének, a municipális jog szándékos megtámadása s megsértésnek, a tanácsi határozatok iránti engedetlenségnek s tiszteletlenségnek jogosan bélyegeztetvén, hivatalátóli, *bíróilag is kimondandó* elmozdítására már magában is elégséges alapul szolgálónak vala nyilvánítandó. — Egyébiránt, midőn az ítélet kimondja: hogy alperes úr eljárása rendreutasításra alapul szolgálhatott, saját magával ellenkezik; mert ha ez áll, akkor alperes urat egyszerűen felmenteni nem lehetett, hanem megállapítása után az elkövetett hibának, őt ítéletileg rendreutasítani is kellett volna; a neheztelt ítélet tehát már annyiban sem állhat meg, hogy ily lényegesen a dologra tartozó megrovást az indokolás sorai közt, mintegy mellőzve rejt el. — Alkotmányos tisztviselő pedig csak akkor utasítható rendre, ha hivatali jogkörét túlhágva, az alkotmányos elveket, vagy fennálló törvényeket sérti meg, vagy magát a hivatalviselésre képtelennek nyilvánítja. — Mindkét esetben azonban joga van a municipiumnak az ily tisztviselőt állomásából eltávolítani.

A neheztelt ítélet, a *II. panaszpontot tárgyzó indokában* ismét constatalja azt: hogy alperes úr a Weinberger Adolf kávéházának zár időn túli nyitvatartása miatt előforduló ügy-

ben a főpolgármester úr által hozzá intézett H. alatti meghagyásnak nyíltan ellenszegült, s az e tárgyban hozott városi tanácsi határozat ellen a belügyminiszteriumhoz folyamodott légyen.

Ez az első pontban taglalt vétségnek ismétlése lévén, a fent elősorolt okoknál fogva a város municipális joga szándékos megtámadásának s megsértésének vala kimondandó, sőt mint ugyanazon bűnbe való visszaesés, az elégtétel meghatározásánál súlyosbító körülményül beszámítandó; a neheztelt ítélet azonban itt is azt mondta ki: hogy ezen tényszerű alperes úrnak sem vétethetik a municipális jog szándékos megtámadása s megsértésének; *mert ugymond*

a) „*felperes tiszti főügyész azt, hogy egyéb rendőri szabályok eddigi hiányában a K. alatti volt helytartósági rendelet még most is érvényben tartatik, — nem tagadja.*“

b) „*felperes tiszti főügyész ezen helytartósági rendeletet perbeszédjeiben alperes úr ellen értelve és érveül használván fel, annak kötelező erejét elismeri;*“

c) „*ezen K. alatti rendelet világosan akként intézkedik: hogy a rendőri ügyekbeni határozatot s ebben a rendőri tilalmak áthágói ellen kimondott fenyítéket a kapitány azonnal végrehajtani köteles, ebben tehát az, hogy a főpolgármesternek az ilyen végrehajtásokra nézve a főkapitánytól felvilágosítást kívánni s a további eljárást addig is felfüggeszteni jogában állana, nem foglaltatik; sőt annak határozott tartalmával ellenkezik, de hogy az ezen helytartósági rendelettel ellenkezőleg, a főpolgármesternek ily jogot adó utóbbi határozat vagy szabály léteznék, felperesileg nem is állíttatván, ha ilykép alperes főkapitány a Weinberger Adolfrá zárórai tilalom áthágása miatt kimondott büntetést a H. alatti főpolgármesteri meghagyás mellett is, a még e tekintetben szabályozólag fennállott helytartósági rendelet értelmében birtokon kívül végrehajtotta, ezen tette megrovás tárgyául nem szolgálhat,*“

d) „*utóbb maga a főpolgármester úr is 12. sz. alatt a főkapitány urhoz intézett levelében a birtokon belül vagy ki-*

vüli végrehajtást a főkapitány belátására bízta; sőt maga a tanács is 1867. július 26-án hozott határozatában Weinberger Adolfot, bár leszállított összegekben, de mégis megbüntetésnek találván s a végrehajtást fel nem függesztvén, ezzel a főkapitányi intézkedés utólag helyeseltnek volt tekintendő.“

e) „alperes ur azon tettét, hogy a még erejében fennállott helytartósági rendelet világos tartalma s az idézett tanácsi határozat közti ellentét következtében s az addig folytonosan divott gyakorlat után végleges eldöntés és értelmezésért a közgyűlés mellőztével a belügyministeriumhoz kérelmet s illetőleg kérdést intézett, csak a rendőri intézkedések nem halasztható szigorú végrehajtása iránti meggyőződésének, de miután ebbeli lépését N. alatt indokolva a tanácsnak szinte bejelentette, nem a municipalis jog szándékos megtámadása s megsértésének lehet tekinteni.“

f) „felperes tisztí főügyésznek azon kifogása, hogy Weinberger Adolf megbüntetése helytelen, mert néki az előtt a kávéház nyitvatartására 110. engedély adatott és így rendőrileg kifogás nélküli egyén lett volna; azért elvetendő, mivel éppen ezen 110. engedély igazolja azt, hogy Weinberger Adolf tudva az engedélyek szükségét kávéházi helyiségét mégis zárórán túl ismételve engedély nélkül nyitva tartotta és így a felhozott körülmény terhelésére inkább, mint könnyebbségére szolgál.“ —

g) „felperes tisztí ügyész által ugyanazon kávéházba egy rendőri biztosnak beállítása ellen tett kifogás szintén elvetendő volt, mivel ezen biztos beállításába az I.-hez 8. §. alatt rekesztett jegyzőkönyvbeni nyilatkozata szerint Weinberger Adolf maga is beleegyezett s mivel alperes ebbeli intézkedését, a panaszolt három ízbeni megbüntetés után, a zárórának az I.-hez 8. §. és 9. §. alatt csatolt jelentések szerint ismét két ízben történt megsértése eléggé igazolja, az említett megbüntetés után Weinberger Adolf részére kiállított és DD. alatt látható engedélyek pedig nem alperes, hanem a terézvárosi alkaptányság által adottak ki.“

Ezen indokokra következő a czáfolat: ugyanis a
a) *pontra*:

Alkotmányos törvényeink visszaállításával, a város municipalis hatósága is visszaállíttatott, ha tehát a K. alatti helytartósági rendelet, mely 1863-ki május hó 7-én bocsátatott ki, szószerinti szövege szerint olyasmit tartalmazna is, mi a kapitányi hivatalnak a városi tanács határozataitól függését, ennek irányábani alárendeltetését kérdésessé tehetné — mi azonban tagadtatik — mindaz, hogy alkotmányunk visszaállításával hatályon kívül helyeztetett, azt csak a neheztelt s alperes úrnak felette kedvező, a municipális kormányzat lerontását eredményezhető ítélet vonhatja kétségbe; s e tekintetben, ezen K. alatti helytartósági rendelet érvényét tagadni, felperes tiszti ügyész nem is tartotta szükségesnek, mert ezen tagadás hiánya ezen rendeletnek ez irányban hatályt nem szerezhetett;

b) *pontra*:

Már bocsássa meg a tettes tszék, de kénytelen vagyok határozott tagadásba venni azt: mintha felperes tiszti főügyész ezen K. alatti helytartósági rendeletet úgy értelmezte, vagy annak érvényét oly irányban ismerte volna be: hogy a rendőri ügyekben a főkapitányi hivatal által hozott határozatok tekintetében a tanács közbenlépése kirekesztetik, vagy hogy a főpolgármesternek, mint a tanács elnökének és ez utóbbinak nem lenne joga saját felelősségére a rendőri határozatok végrehajtását a felülvizsgálatig oly esetekben betiltani, melyek nem tartoznak rögtöni eljárást és fenyítést igénylő esetek közé és a hol a vádlott megszökésének veszélye fenn nem forog. — A K. alatti helytartótanácsi intézvény csak a felek által a rendőri eljárás ellen intézendő feljebbvitelre vonatkozóznak lenni állíttatott, a tanács és a főkapitány közti hivatali viszonyra kiterjesztetni szándékoltt érvénye nemcsak hogy el nem ismertetett, de ellenkezője a pör során

kétségtelenül be is bizonyíttatott; jelesen a felperesi válasz következő tételeiben:

„Weinberger Adolf, kávé ellen kávéházának 1867-i május 27-én, 29-én és 31-én zárórán túli nyitvatartásáért a főkapitányi hivatal által 20 frt, 30 frt, 40 frt pénzbírság, vagy 4, 6, 8 napig tartó fogságbüntetés szabtván ki, midőn Weinberger ezen ellene követelt szigorú eljárás miatt főpolgármester úrnál, mint a hatóság főnökénél személyesen panaszt emelt, főpolgármester úr a gyorsan pár nap alatt egymás után következett s fokozatosan szigorított büntetést látván, szükségesnek találta a dolgot megvizsgáltatni s azért hivatalos állásával összekötött jogánál s egyszersmind a város kormányzata iránti felelősségénél fogva H. szerint meghagyta a főnöksége alatt álló főkapitány úrnak, *hogy a történetekről tegyen a városi tanácshoz jelentést, addig pedig folyamodó Weinbergernek akár pénzbeli, akár fogságbeli büntetésétől tartózkodjék.*“

„Ezen meghagyásnak alperes főkapitány úr annyiban engedelmeskedett ugyan, hogy Weinberger felőli jelentését J. szerint a városi tanácshoz beterjesztette, *de megtagadta az engedelmességet annyiban, hogy jelenti: miszerint a Weinberger elleni büntető végzéseknél végrehajtását, az elnöki meghagyás ellenére — elrendelte, e részbeni eljárását a K. alatt érintett helytartótanácsi rendelvényre alapítván, mely szerint rendőri marasztalások ellen a felfebbezésnek csak birtokon kívül van helye.*“

„Erre vonatkozólag azzal védi magát alperes úr, *hogy ő azt nem tudhatta, miszerint a K. alatti helytartótanácsi rendelvény által a tanács felfüggesztő lépése ki nem rekesztetik, miután ezt a tanács csak később L. alatti határozatával mondta ki.*“

„Ez azonban alperes úrnak érdemül nem szolgálhat, miután a K. alatti rendelvényből világosan olvashatta: *hogy az a felek felfebbezéséről szól, azt pedig egyáltalán nem mondja, hogy a tanácsnak, vagy a főpolgármesternek joga*

arra nem volna, hogy a hol szükségesnek látják, a főkapitány intézkedése iránt felvilágosítást kívánjanak, s addig az ő további eljárását függőben hagyathassák. — Magával hozza ezt a városi tanácsnak, mint törvényes felsőbbségnek, s a főpolgármesternek, mint hatósági elnöknek organicus állása, mit főkapitány úr kétségtelenül igen jól ismert, valamint tudta, s tudnia kellett, hogy midőn a tanács vagy főpolgármester valamely esetben közbelép s intézkedik, az nem valami személy kedvéért történik, hanem történik a közigazgatás érdekében, mely tekintetből tehát a tanács vagy főpolgármester közbelépését és rendeletét bármely tisztviselőnek mellőzni, vagy épen annak ellenére cselekedni nem szabad, miután különben Pest város kebelében az organicus összefüggés s kormányzati rend azonnal megszűnnék stb. stb.“

Ezen válaszbeli fejtegetésből világosan kitűnik, hogy mennyire ösmerte légyen be felperesi tisztí főügyész a K. alatti helytartótanácsi rendelet érvényét!

c) *pontra:*

Megengedem, hogy a kapitány a rendőri ügyekben hozott határozatokat, és az azokban kimondott fenytéket azonnal végrehajtani köteles, — megengedi azonban a tettes tszék is, hogy ez azon esetekre nem alkalmazható: melyekben a kapitánynak törvényes felsőbbsege szükségesnek látja az ily határozatok végrehajtásának felfüggesztését; mert különben megszűnnék a hivatalbeli fellebbvalóság és alárendeltség közötti minden különbség, a hatóság fogalma üres, s gyakorlatilag kivihetetlen eszme lenne. — Hogy tehát ezen joga a főpolgármesternek, mint a város közigazgatási kormányzata alkotmányos elnökének, szó szerint a kérdéses helytartótanácsi rendeletben állítólag nem foglaltatik, abból csakugyan nem merithető azon egészen helytelen és a város önkormányzatát veszélyeztető következtetés: hogy a főkapitány a törvényes felsőbbségétől nyert, habár saját határozataival ellenkező utasi-

tásokat respectálni nem tartozik, sőt azoknak nem engedelmeskedni, azok ellen cselekedni jogosítva legyen; — mert ezen helytartósági intézvény, mint már fentebb kifejtetett, alkotmányos törvényeink visszaállításával, s a városi municipális hatóság életbeléptével, a városi tisztviselők egymás irányábani viszonylatára nézve hatálytalanná lett, e tekintetben is alkotmányos törvényeink szolgálván zsinórmértékül; midőn tehát alperes úr a Weinberger Adolfr a zárórai tilalom áthágása miatt kimondott büntetést a H. alatti főpolgármesteri meghagyás ellenére végrehajtotta, ezen tette által törvényes felsőbbségének nyíltan ellenszegült, határozatának nem engedelmeskedett, s magának oly hatalmat tulajdonítván, mely őt meg nem illeti, tiszti állásával visszaélt s letett hivatalos esküjét megszegte, mit azon körülmény is igazol és alperes főkapitány is jól tudja, hogy tiszti esküjében *feltétlen engedelmességet* csupán a tanácsnak és közgyűlésnek fogadott, nem pedig a kormányközegeknek.

d) *pontra* :

a 12. sz. alatti levél, — mely mint magánlevél már magában is semmit érő, mert a főkapitány és főpolgármester közt nem magánviszonyok forogván fenn, abban bármi foglaltassék is, az egyáltalán a jurisdictionalis kérdésen nem változtathat, mely nem a tisztviselők elismerése, hanem a törvény és az alkotmányos elvek szerint bírálendő meg, — alperes úr mentségeül nem szolgálhat, mert a H. alatti meghagyásban világosan az rendeltetik: hogy alperes úr a tanácshoz jelentést tegyen, s további rendeletig folyamodó Weinbergert se pénzzel, se fogsággal ne büntesse; mely meghagyás a 12. sz. alattiban csupán indokoltatik: hogy t. i. ugyanazon egyénnek háromszor egymásután történt megbüntetése méltó figyelmet gerjesztett, melyet megbírálni a tanács mindenestre jogosítva van; ennél, valamint azon körülménynél fogva, hogy a városi tanács e kérdésben az L. alatti, alperes úr végzé-

sét módosító határozatot hozta, nem lehet azt mondani: hogy alperes úrra lett volna hagyva, miszerint saját belátása szerint cselekedjék; hogy a tanács Weinberger Adolfot leszállított összegekben megbüntetésdőnek találta az igaz, de ebből nem következik: hogy a kapitánynak jogában állott a főpolgármester meghagyásával dacolni, mert az maga is ilyenmü meghagyásaiért felelős levén, ellene a főkapitány, mint alárendeltje, ha hivatalos hatáskörét sértve találta, orvoslást és elégtételt a közgyűlés előtt utólagosan lett volna köteles követelni; az által tehát — hogy Weinberger a tanács által megbüntetésdőnek találtatott — alperes úr vétsége, melynélfogva törvényes felsőbbségének nem engedelmeskedett s meghagyásainak nyiltan ellenszegült, a legtávolabbról sem szüntettetett meg;

és tekintve, hogy az 1848. év után a város szinte oly törvényhatóság mint a megye, kérdést bátorodik tenni felperes: mit mondana Pestmegye alispánja, mit közgyűlése, ha valamely tisztviselő bármelyik az alispán felüggesztő meghagyása ellen dacolni merészkednék? vagy csak a pestvárosi főkapitány bir azon kiváltsággal, hogy felelős előjárói meghagyásainak tetszése szerint ellenszegüljön? az

e) *pontra*:

Sajátságos, hogy a tettes tszék alperes urat megrovandónak azért nem véli, mivel a belügyminiszteriumhoz intézett felfolyamodását a tanácsnak bejelentette; ezen elv szerint bármi vétket akárki bizvást elkövethetne és feltevé, hogy az elkövetett vétket utólagosan bejelentette, minden büntetéstől egyszerűen megmenekedhetnék.

Sajátszerű neme ez az amnestiának, mely polgári, illetőleg bűnvádi ügyekben, felperes tudtával legalább sehol sem gyakoroltatik.

Alperes úr N. alatti jelentéseként a kérdéses tanácsi végzés ellen a magas belügyminiszteriumhoz folyamodott

és pedig a miatt: mert a tanács Weinbergert, kávéházának negyedizbeni zárórántúli nyitvatartása miatt büntetlenül hagyta, — s a végett, hogy a magas miniszterium döntse el azon elvkérdést, valjon van-e helye a birtokon kívüli feljebbvitelt meghagyó K. alatti helytartótanácsi rendelet egyes esetekbeni módosíthatásának?

Ugyan miért nem tett alperes úr (mellesleg legyen mondva) kérdést az iránt is: valjon van-e a főpolgármester úrnak, vagy a városi tanácsnak joga az ő határozatait végrehajtásuk előtt megvizsgálni, s addigra felfüggeszteni s a vizsgálat eredményéhez képest módosítani, van-e alperes úrnak joga, ezen felfüggesztő határozatoknak nyíltan ellenszegülni, s ellenszegülését plane hivatalos jelentéseiben ostentálni, van-e joga a tanácsi határozatok ellen a magas belügyminiszteriumhoz folyamodni, s így egyedüli municipális hatóságát a közgyűlést, mint reá nézve valami nem létezőt teljesen ignorálni? bizonyára azért, mert tisztában volt önmagával az iránt, hogy az ezen kérdéseire érkezendett leirat felette pálczát törött volna!

Hogyan hihette magát jogosítotttnak arra: hogy ő a magas kormánynál úgy léphessen fel, mint ki törvényes felsőbbségének intézkedését helytelennek s hibásnak, s azért orvoslandónak tartja. Erre csak egyetlen egy utja lett volna alperes urnak, a városi közgyűlés, ezt mellőznie nem lehetett, s midőn mégis az alkotmányos korlátok közül kilépvn, magát a városi hatósággal ellenkezésbe tette s a városi törvényhatóság jog és hatalomkörét megsértette, akkor oly bünt követett el, mely által a város municipális hatalma alapjaiban megingattatott, s melynek súlyát magától semmiféle védelemmel el nem háríthatja.

Világos törvény létében, sem az ítélet ezen indokában említett állítólag folytonosan divott gyakorlatnak, melyről egyébiránt alkotmányunk visszaállítása óta szó sem lehet, — sem pedig alperes ur vitatott egyéni meggyőződésének érvény nem tulajdonítható; s így alperes

ur azon merénylete, hogy a tanácsi határozat ellen — a közgyűlés mellőztével — a belügyminiszteriumhoz felfolyamodott, s ezt a tanácsnak N. alatt bejelentette, — a municipális jog szándékos megtámadásának s megsértésének vala kimondandó;

f) *pontra* :

Eltételezve attól, hogy Weinberger Adolf személyes ügye jelen tiszti-kereset megbirálásánál nagyon is alárendelt kérdés, — annyi azonban mégis megjegyzendő: hogy oly egyén, kinek a kapitányság egymásután 110 engedélyt ad kávéházának a zárórántúli nyitvatartására, — semmi esetre sem tekintethetik olyannak, — kiben az ezen engedély megszerzésére, a főkapitányi N. alatti jelentés szerint szükséges kellékek, t. i. önmagának s nyitva tarthatni kívánt helyiségének rendőri tekintetbeni kifogástalansága, — hiányzanának, — mert különben nem képzelhető hogyan nyerhetett volna az a kapitányság által üzlet-helyiségének zárórán túli nyitvatartására 110 engedélyt; az e részti tilalomnak áthágása pedig magában a rendőri tekintetbeni kifogástalanságot még ki nem zárja;

g) *pontra* :

Hogy Weinberger az J.-hez csatolt jegyzőkönyvi nyilatkozatában beleegyezett abba, miszerint kávéházába rendőri biztos állíttassék, — az alperes urnak védokul nem szolgálhat; mert ugyanazon jegyzőkönyvből kivehető, hogy Weinberger azt állította: miszerint az ő kávéházában semmi garázdaság, semmi rendetlenség nem történik; s csakis azért mondta, hogy erről a kapitányság biztos beállításával is meggyőződhetik. Minthogy azonban a kapitányság Weinberger kávéházáról semmi ily irányu kihágást fel nem jelentett s ilyet alperes ur sem bizonyít semmivel, önként következik, hogy Weinberger kávéházába biztost állítani semmi szükség nem volt, s midőn mégis alperes ur ezt szükségtelenül tette, az által Wein-

bergernek minden rendőri ok nélkül mindenesetre nagy kárt tett;

Az J.-hez 8%. alatt csatolt nyilatkozat, mint egy alárendelt biztosnak a főkapitány érdekében tett hamis nyilatkozata, — valamint ugyan J.-hez 8%. és 9%. a. csatolt jelentések is nem egyebek, mint hivatali szolgák által főnökük rendeletére kiadott s hit alatt meg nem erősített hamis tanusítványok; — egyébiránt nem ott fekszik a vád veleje, hogy a rendőri biztos a kávéházba alperes ur által beállíttatott, hanem azon okadatolásban, melylyel ezen tettét igazolni törekszik: mintha t. i. ezen kávéházban a rendőrség ellen veszélyes összeesküvés forraltatnék, scilicet: az egyenruhás rendőri biztos előtt az összeesküvők nyíltan tanácskoznak — ezen veszedelmes complottokat tehát ily uton lehet felfedezni! — Ezen okadatolás az, mely a dolgot sajátságos világosságba hozza, és az eszköz esztelenségének nyilvános felderítése mellett más czélt gyaníttat. — E czél azon személyes viszonyban rejlik, mely Linczerné és alperes ur és Weinbergerné közt létezik, és mely csak annyiban világos, hogy Linczerné alperes úrral házasságszerű viszonyban áll, hogy Linczer testvére Weinbergernének, hogy tehát ezen ügy minden részleteiben alperes urat személyes viszonyaiban érdekli; emélfogva az eszköz, mint hivatalos körben, hivatalos hatalommal, magán bosszú kielégítésére történt visszaélés.

Hogy alperes főkapitány Weinberger Adolf ellen jogtalanul és önkényesen járt el, a periratok elég nyomatékosan erősítik; — de megerősíti maga az ítélet indoka is; mert a mely kávé Pesten 110 eugedélylyel van ellátva, az megbélyegzett egyén nem lehet, valamint annak kávéháza sem lehet zsebmetszők s gyanús személyek gyűlhelye; ellenkezőleg a főkapitány képtelenségét árulná el, ha ily egyénnek évek során keresztül a kávéházi jog gyakorlatát betiltatni nem sürögölte volna. — Már pedig alperes főkapitány 1865. évtől fogva működött

egész felfüggesztéseig e minőségben, s csupán az utóbbi időkben tűzé ki üldözése céljául a nevezett kávést. — Azon mentsége alperes úrnak, hogy a kávéházi engedélyeket nem ő, hanem a terézvárosi kapitányság adá ki Weinbergernek, inkább vádul szolgál alperes úr ellen, mert ha az említett alkapitányság, mint a kinek kertületében volt a kérdéses kávéház, nem tartotta rendőrellenesnek Weinberger részére a nyitvatartási engedélyeket kiadni, akkor azon kapitányságnak biztos tudomással kelle birnia, hogy Weinbergernek sem erkölcsisége, sem a helyiségben összegyűlt vendégek magaviselete ellen rendőri szempontból semmi kifogás nem lehet. — Erről alperesnek, mint az összes alkapitányságok főnökének hivatalos tudomással kelle birnia; és ha nem birt, kézzelfoghatólag nemcsak azt igazolja, hogy nincsenek meg benne azon kellékek, melyek egy főkapitányban mulhatlanul megkívántatnak s így képtelen azon fontos hivatalra; ha pedig hivatalos tudomással birt, akkor világos, hogy alperes magánbosszúból üldözte azon embert és visszaélt hivatalbeli hatalmával.

Mindezekből és a pör során bővebben előadottakból kétségtelenül kiderül: hogy alperes ur, a Weinberger Adolf kávéházának záridőn túli nyitvatartása miatt előforduló ügyben, a municipális hatósági jogot megtámadta, tetteleg megsértette, a tanácsnak tartozó engedelmességet megtagadta, hivatalának jog- és hatalomkörén túllépett, a kávéházba rendőrbiztost állítván, Weinberger Adolfnak vagyoni megrontását célozta, — valótlán jelentést tett s a tanács iránt tisztelettel nem viseltetett.

Glaser József nádor-utczai koreszmájának bezáratására vonatkozó *III. panaszpontra*: nézve, — a neheztelt ítélet alperes ur azon tetteben, hogy tanácsi határozat által módosított indítványának saját nézete szerinti foganatosítása végett a cs. kir. katonai hatósággal közvetlen összeköttetésbe lépett; a városi tanácsot feladta, hivatalos jog

és hatalom körén túllépett, s Glaser József korcsmáros vagyoni tönkrejuttatását czélozta, — a pörben előadottakból sem büntető rendszabály alkotását sem a municipalis hatóság mellőzését, sem a hivatali jog és hatalom körén való túllépést, vagy Glaser tönkrejuttatásának czélzatát fel nem találtilálhatta; *mert ugymond :*

a) „a városi főkapitány, mint rendőrfőnök hivatalos jelentése teljes hitellel bír mindaddig, míg az, felmerülő ellenkező adatok, de nem a vádlott egyszerű tagadása folytán valótlannak nem bizonyul.“

b) „a rendőri jelentés végrehajtását, a rendőri intézkedés sikeres céljából követelt gyors eljárásnál fogva megakasztani nem tanácsos, sőt ezen siker megghiúsulhatása s a közbiztonság ez általi veszélyeztetése miatt nem is lehetséges.“

c) „a főkapitányi Q. alatti felterjesztés a Glaser-féle korcsmának az ott felmerült számos erkölcsi botrányok miatt szükséges bezáratását eléggé indokolja, és ennek daczára a tanács csakis azon korcsma éber rendőri figyelemmel kísérését rendelte el;“

d) „a katonai hatóság 13 $\frac{1}{2}$ /. alatt bemutatott s egyenesen mindig alperes urhoz intézett 25 darab megkeresésében, melyek a bezáratás iránti indítványát eléggé támogatják, a mielőbbi intézkedést sürgette.“

e) „ezen megkeresésekre alperes urnak, kihez azok folytonosan intézvék, válaszolni tisztí kötelessége vala.“

f) „az R. alatti, a katonai hatósághoz intézett alperesi válasz bevezető soraiban csakis a városi biztonsági személyzet elégtelen száma hozatik fel;“

g) „az, hogy a katonaság ezen korcsma látogatásától eltiltassék, csakis javaslatként adatik elő;“

h) „a tanácsról ezen egész válaszban alperes ur által említés nem történik és így a tanács nem is sértetik;“

i) „alperes ur a fennebb említett (a katonai hatóságnál tett) ajánlatának sikerét a T. alatti jelentésben, melyhez az

R. alatti válasz mellékelve volt, — habár egész biztonsággal, de a hivatalos tisztelet korlátai közt hangsúlyozta.

Ezen indoklásra következő a czáfolat : és pedig :

a) *pontra* :

A neheztelt ítéletnek ezen indokára megjegyeztetik, hogy a hatóságnak azon jogát senki sem vonhatja kétségbe, hogy alárendelt tisztviselőjének hivatalos jelentését vagy indítványát nem eléggé indokoltak, tévesnek, sőt helytelennek nyilváníthatja s bírálata szerint elintézheti. Midőn tehát a városi tanács 1867. július 20-án, 19516. sz. határozatában, Glaser kihallgattatása után korcsmáltatási jogának megszüntetését s korcsmájának bezáratását eléggé indokoltak nem találván, — el nem rendelte, — s a főkapitányi hivatalt oda utasította, hogy ezen üzletet éber rendőri felügyelet alá helyezze, — alperes irányában csakis hivatali felsőbbbségi jogát gyakorolta, melyet az tiszteletben tartani s a nyert utasításnak engedelmeskedni tartozott volna.

Egyébiránt alperes urnak jelentése pusztá vád, nevezetesen a) hogy a panaszlott személy Glasernél lakott; b) hogy Glasernél több feslett életű személyek is tartózkodnak; c) hogy Glaser megrögzött ellenszegülő. — Ha a kapitány az a) és b) alattiakra felhozta volna: hogy székhelyüket vagy podgyászaikat azon személyeknek Glasernél feltalálta és a nála tartózkodók neveit feljelen-tette volna; ha a c) pontra eseteket adott volna elő, melyekben ezen Glaser ellen már több ízben büntetést volt kénytelen alkalmazni és ő mégis ellenszegült : ezek tények lettek volna, ezen tények nélkül azonban a jelentésben említett általánosságok csak pusztá és ily alakban meg nem bírálható vádak, melyekre nézve hivatalos jelentése semmi hitelességgel nem bír, a fennebb elősoroltakon kívül azért sem, mert a vádlott fél által felülvizsgálat útján nem lévén megczáfolhatók, ötöt a lehető védelemtől megfosztják. — Ily feltétlen, ily souverain hi-

telességet a törvényhatóság irányában a főkapitányi hivatal csak akkor igényelhetne, ha a törvényhatóság körén kívül állana, akkor elég lenne ugyanis egyszerűen bejelenteni, miként intézkedett.

b) *pontra* :

Valamint egyrészt nem lehet a városi közigazgatási hatóságtól elvonni azon jogot, hogy rendőri közegeinek túlszigorú határozatait s intézkedéseit módosíthassa s végrehajtásukat, a közbiztonság netáni veszélyeztetése esetében saját felelősségére felfüggeszthesse, úgy másrészt nem tételezhető fel róla, hogy oly rendőri végrehajtásokat, melyek csak legtávolabbról is sürgőseknek tűnnek fel, megakasztani valaha szándékában lett volna; a fennforgó esetben azonban korcsmáltatási jog megszüntetése s korcsma bezáratása indítványoztatott, melyet a városi tanács elegendő s ily szigort követelte okok hiányában elrendelőnek nem talált, a főkapitánysági hivatalnak meghagyta : hogy ezen korcsmát éber rendőri felügyelet alá helyezze, mely utasításával úgy hiszem a közbiztonság követelményeinek eleget tett; — alperes főkapitánynak üzleteket beszüntetni a tanács előleges jóváhagyása nélkül nem szabad, melyek t. i. mindig a tanács által engedélyeztetvén, csakis a tanács által állíthatók be. — Feltéve, hogy azon tény, melyet e korcsma bezáratására okul ad, létezett, az oly rendőri kihágást foglal magában, mely a korcsmaüzleffel kiegészítő összeköttetésben nem áll, — melyet tehát megszüntetni az üzlet beállítása nélkül is lehetett volna; és épen e czélból tétetett alperes urnak az éber rendőri figyelem kötelességül.

c) *pontra* :

Már bocsássa meg a T. Tszék, de én nem tartom őt illetékesnek annak megbírálására, valjon alperes úr a Q. alatti felterjesztését elfogadhatólag indokolta-e s valjon a tanács a kérdéses korcsma éber rendőr-figyelemmel leendő kíséretének elrendelése által, alárendelt tisztvisel-

lője iránybani tisztí hivatásának s hatósági kötelemének eleget tett-e, vagy sem? a Tek. Törvényszék sem köz- igazgatási hatóság sem pedig Pestváros Tanácsának, mint közigazgatási hatóságnak felsőbbbsége, hogy ilyen kérdések megítélésébe jogérvényesen bocsátkozhassék.

d) *pontra* :

25 db megkeresvényt vett alperes ur a kérdéses koresma tárgyában a katonai hatóságtól? hát miért nem jelentette be ezek vételét törvényes felsőbbbségének a tanácsnak? hiszen ez csak T. alatti jelentéséből értesült arról, hogy a helyett, hogy a Q. és S. alatti tanácsi határozatoknak eleget tett volna, a Glaser-féle indítványának, — török vagy szakad — foganatosítása végett a cs. kir. katonai hatósággal közvetlen összeköttetésbe lépett; mely tette megdönthetlen tanuságot tesz arról, hogy nem annyira arra törekedett, hogy az általa is veszélyeseknek tartott botrányokat megszüntesse, hanem inkább a tanácsi határozatoknak ismételve ellenszegülni, — azokat félszegüeknek feltüntetni és független hatóságként intézkedni iparkodott; —

e) *pontra*

Annak, hogy a kérdéses megkeresvények alperes urhoz intézvék, egyedüli oka csak abban rejlik, mert azokról a tanácsnak legkisebb tudomása sem volt, tisztí kötelességében állott volna alperes urnak erről a tanácshoz jelentést tenni s ez vagy maga intézte volna el dolgát a katonai hatósággal, vagy pedig alperes urat látta volna el a kellő utasítással;

f) *pontra* :

Ezen állítása alperes urnak egyrészt nem való, másrészt pedig a város municipális hatóságát jogtalanul compromittáló rágalom, mely Pestváros rendőri intézményeit oly primitív állapotban létezőknek tünteti fel, hogy ezáltal fővárosunk jó hírneve az amúgy is eléggé gáncoskodó katonai körökben nem igen gyarapodhatott; — ezen ma-

litiosus rágalma alperes urnak azonban sokkal nevetségesebb, mintsem hogy hitelt érdemelhetne, mert azt csakugyan senki józan észszel el nem fogja hinni, hogy Pest város rendőrsége egy dorbézoló korcsmát ne tudna megfékezni. — R. alatti válaszában nem lehetett tehát intenciója alperes urnak, el nem hihető bevezető szavaira súlyt fektetni, hanem inkább további tartalmában, sokkal gonoszabb, a tanács ellen álcázott vádat magukban rejtő ki-
fejezéseket érvényesíteni.

g) *pontra* :

Alperes ur tehát, a helyett, hogy a rendőri ügyek természetéből folyó intézkedéseket megtette és a tanács mint előljáró hatóságától Q. és S. szerint nyert utasításokat kötelességéhez képest foganatosította volna, drasticusnak mondott eljárása által csak experimentatiót tett arra nézve, hogy az annyira botrányosnak jelzett korcsma-látogatásától a katonaságot, ha lehet, (t. i. javaslatként) eltiltassa: kitűnik tehát ebből, hogy R. alatti megkeresvényének ez sem vala a valódi célja;

h) *pontra* :

Nyiltan ugyan nem említi fel alperes ur ezen levelében a tanácsot, — hanem igenis álcázott vádat emel elene abban; elemezzük csak azon kitételét: hogy „a panaszt baj közelebb meg nem határozható okokból ez idő szerint kellő nyomatékkaal nem orvosolható.“ Midőn a rendőri közegek főnöke bizonyos baj orvoslásának akadályaként közelebből meg nem határozható okokat emleget, akkor csak felsőbbségére s ha az ügy mint jelen esetben, felsőbb hatóságnál meg nem fordult, csakis közvetlen felsőbbségére célozhat; mert saját körében nem létezhetnek oly akadályok, melyeket legközelebből meg nem határozhatott volna, s ilyeneket nem is érthetett alattuk, mert ezen esetben azokat a tanácshoz beadott T. alatti jelentésében felemlítette volna, vagy felemlíteni tartozott volna, mert a feladás jellegét világosan magán hor-

dozó azon kitételéből: dass von hier aus (t. i. hivatalából) diesem Übel aus nicht näher zu bezeichnenden Gründen derzeit mit Nachdruck nicht gesteuert werden könne“ — a „von hieraus“ szavakat, melyek felsőbb hatóságra és arra utalnak, hogy nem a kapitányi hivatal az akadályul szolgáló okok tényezője, — ez esetben bizonyára kihagyta volna; bizonyítja ezt azon körülmény: hogy ezen szavakat „von hieraus“ alperes úr helyett a neheztelt ítélet hagyta ki a kérdéses kitételnek indokolásában magyarra fordított tartalmából.

Ezek után senki sem fogja kétségbe vonni: hogy a baj orvoslásának akadályakép alperes úr roszhiszeműleg a tanácsot jelezte; roszhiszeműleg mondom, mert a tanácsnak arról legkisebb tudomása sem volt, hogy alperes úr a kérdéses koresma ügyében tudta s utasítása nélkül a cs. kir. katonai hatósággal közvetlen összeköttetésbe lépett, ettől e tárgyra vonatkozólag 25 db megkeresvényeket kapott, ezekre tanácsí utasítás nélkül válaszolt, s mégis a tanácsot azzal gyanúsítani nem átalotta: hogy a panaszolt baj orvoslásának ő az akadályá;

i) *pontra*:

Ugyan ki lát abban hivatalos tiszteletet, midőn egy alárendelt tisztviselő felsőbbségének rendeleteit semmibe sem veszi, azokkal homlokegyenest ellenkezőleg, önkényesen s függetlenül cselekszik, saját intézkedéseinek keresztülvitelére tiltott fortélyokat keres s használ, és saját előljáró hatóságát rágalmazó gyanuba ejteni nem irtózik! — Hogy a T. alatti jelentés nem azon tiszteletteljes hangon van tartva, minővel egy tisztviselő törvényes felsőbbségének tartozik, arról legjobb bizonytságot maga ezen jelentés teszen; annak minden sora gúnyt, felfuvalkodást, a tanács határozatainak megvetését, értelmüknek eltorzítását és végrehajtás útján történt csufondáros kijátszását tartalmazza, és ily tisztviselőt akarna a tisztelt ítélet a törvényhatóság nyakára ismét feltolni!

Mindezekből kétségtelenül kiderül: hogy alperes úr ezen itt a maguk meztelenségében ruminált tetteiben önkényes intézkedési szándék, a municipalis hatóság mellőzése, a hivatali jog és hatalom körén való túllépés és Glaser József tönkrevittetésének czélzása nagyon is feltehető.

A IV. *panaszpontra* vonatkozólag a neheztelt ítélet azt tartja: hogy alperes úr azon tette által, mely szerint a bejelentési hivatal működését érdeklő szabályok közzétételével felsőbb utasítás s helybenhagyás nélkül, az egész városi közönségre nézve kötelező helyhatósági szabályokat hozott be, sem az 1848: 23. t. cz.-ben megszabott alkotmányos rend ellen vétiséget el nem követett, sem hivatalos jog és hatalom körén túl nem lépett, hanem csak a neki kiadott bizottmányi jelentéshez képest szükségelt további intézkedéseket a közgyűlés, illetőleg a tanács határozata értelmében tette meg; *mert úgymond:*

a) „*Szab. kir. Pest város közgyűlése az ideiglenesség alatt fenállott bejelentési hivatalnak, az erre nézve kiküldött bizottmány 14. §. alatt látható véleményes jelentése értelmében ideiglenesen leendő fentartását a jelentésre hátírt határozattal kimondotta s ezen határozatot a városi tanács további megfelelő intézkedés végett a bizottmányi jelentéssel együtt alperes úrnak kiadta; alperes úr tehát csakis a közgyűlés által helybenhagyott bizottmányi jelentés értelmében járt el, midőn a meghagyott bejelentő hivatal eddigi szabályait közzétette és ezzel új helyhatósági szabályokat nem alkotott.*“

b) „*a bizottmányi jelentésben az érintett hivatal hatáskörét érdeklőleg, a szabályokban egyéb változtatás, mint az atyafiak, sógorok és barátok bejelentésének elhagyása nem foglaltatott, ekként a régi hatáskörben fenhagyott hivatal működésére vonatkozó szabályok egyebekben a régiak maradtak, ezeknek felperesileg vitatott újabb kidolgozása egyáltalán nem is szükségeltetett,*“

c) „*a hirdetménynek közzététele a 15. §. szerint, vala-*

mint régebben, úgy jelenleg is a kapitányság által történik, a hirdetményben sanctioként kitett 1—100 frt bírság, pedig a hirdetmény alappául szolgált bizottmányi 14. % alatti jelentésben egyáltalán nem helytelenített 18. % és 19. % szerint az újabbkori hirdetményekben is használtatik.“

Ezen indokolásra következőkben adatik elő a czáfolat, és pedig az

a) *pontra*:

Midőn a tanács, a 14. % alatti bizottmányi jelentést elfogadta, a közgyűlési határozatot megfelelő intézkedés végett alperes urnak kiadta, ezt csak avégből tehetette, hogy az, a közgyűlésileg elfogadott elvek alapján a bejelentési hivatal organisatiojára vonatkozó szabályokat készitse el, s azokat, hogy statutum alakjában mindenkire kötelező erővel birjanak, jóváhagyás végett a közgyűlésnek mutassa be; de a hivatkozott közgyűlési határozat egy betűvel sem jogosítja fel alperes urat arra, hogy saját esze szerint léptessen életbe bejelentési rendszabályokat, s azokat nem a közgyűlés határozata szerint a hatóság, hanem saját hivatala neve alatt tegye közzé. Ezen közgyűlési határozatból nem következethető, hogy ez által a bejelentési hivatal ideiglenes szabályozásának jogával a főkapitányt ruházta volna fel, hanem az, hogy tehát, ha a főkapitány akár valamely eddig létezett szabályoknak, melyek feledékenységre mentek, megújításait, akár azoknak módosítását szükségesnek vélte, ez iránt a tanácshoz és ennek útján a közgyűléshez tegyen jelentést. Azon eljárása tehát, melyet ez ügyben önhatalmilag követett, szinte nem egyébre mutat, mint azon törekvésre, mely minden egyéb cselekedeteiből kitűnik, t. i. hogy a hatóság kebeléből kivájjék és annak körén kívül független állást foglaljon, ez pedig szándékos áthágása saját körének és szándékos sértése a törvényhatóság egységének. Egyéb iránt itt ismét azon észrevétel fordul az ítélet indokolása ellen elő: hogy midőn felperes azt olvasta, akaratlanul

valamely miniszteri bureauban képzelte magát, melyben a közigazgatási téren tett intézkedések helyes vagy helytelen volta vizsgáltatik felül, nem pedig birói teremben és bíróság előtt, mely elébe azon kérdés terjesztetik: valjon a vádlott tisztviselő sértette-e a törvényhatóság jogait, tulterjeszkedett-e saját hatáskörén és követett-e el hivatalos kihágásokat vagy nem? mely formalis kérdéseknek a substratum materiale részével semmi összeköttetésük nincsen.

Valótlan a neheztelt ítélet ezen indoka és világos elferdítése a tényeknek, midőn az állittatik, hogy alperes úr csakis a közgyűlés által helybenhagyott bizottmányi jelentés értelmében járt el, midőn a meghagyott bejelentő hivatal ez előtti szabályait tette közzé; mert ezt megezáfolja maga a 14. §. alatti bizottmányi jelentés, mely megszüntetve a kémkedő rendszert, melyhez alperes úr oly előszeretettel viseltetik s lényeges módosítások feltétele mellett, csupán a bejelentő hivatal ideiglenes fennállását javasolta, de egy szóval sem véleményezé az előbbi szabályok további fenhagyását, sőt ellenezte azoknak életbeléptetését; de még inkább megezáfolja az ítélet ezen indokát, a közgyűlés azon határozata, mely szerint a mint tudomására esett, hogy alperes úr önkényleg a közgyűlés beleegyezése nélkül az U. alatti szabályokat közzé tette, azt azonnal alperes úr önkényes eljárásának s hivatalávali visszaélésének mondván ki, felperes tiszti főügyészt utasítá, hogy az alperes úr ellen megindíttatni rendelt közkeresetben ezen tényt is vádképen hozza fel. Miként mondhatta ki tehát mégis a tettes tszék azt, hogy alperes úr a közgyűlés határozata értelmében tette közzé W. alatti rendszabályait, azt valóban felfogni nem, s csak bámulni lehet. A ki csak fogalmával bír a municipális helyhatósági intézményeknek, annak tudnia kell, hogy helyhatósági szabályok hozatalára, melyek a municipium összes lakói irányában kötelező erővel bírnak, egyedül a közgyűlés van a törvény által feljogosítva, s ennek e részti határozatai is csak akkor

jogérvényesek, ha azokat a kormányhatalom megerősíti. Már pedig az alperes ur által U. alatti saját hivatala nevében közzé tett rendeletek sem a közgyűlés által meg nem erősítették; e szerint alperes kényuri hatalommal az egész város közönségét büntetés terhe alatt oly szabályok megtartására, melyek hozatalára senki által felhatalmazva nem volt, kötelezni akarván, határozottan a municipalis hatóság jogát vakmerően megtámadta s tetteleg megsértette.

b) *pontra* :

Ezen ítéleti indoknak czáfolata már az a) alattira tett észrevételezésben foglaltatván, itt még csak az jegyeztetik meg: hogy a bejelentési hivatalnak a 14. $\%$ alatti bizottmányi jelentés semmi fontosságot nem tulajdonít, azt alapjára nézve veszedelmesnek, zaklatónak s kiküszöbölendőnek nyilvánítja; egyelőre azonban, míg a cselérend, s ipartörvény, mely a segédek rendbentartásáról gondoskodand — elkészül, csak mint főleg e két irányban szolgáló eszközt, mint egy szükséges roszat, ideiglenesen fentartandónak javallja. Kimondja azonban a bizottmány, hogy Pest városa rendes lakosai illetén bejelentések kötelességci terhétől a lehetőségig kiméltessenek, az U. alatti alperesi rendszabály azonban 1 frttól 100 frtig terjedhető pénzbírságot, vagy aránylagos fogság büntetést szab ki, mi sem a bizottmányi jelentésben, sem a közgyűlési határozatban kiszabva nincsen; és így van ez ezen hirdetmény több pontjaira nézve is, úgy hogy azt a bizottmányi jelentéssel s közgyűlési határozattal egészen ellentetesnek kell mondani mind szellemére, mind pedig szerkezetére nézve. Teljesen alaptalan tehát azon indokolás, hogy a kérdéses szabályok újabbi kidolgozása egyáltalán nem is szükségeltetett, s ennek megbirálása a tettes törvényszéknek sem hivatásában sem jogában nem állott.

c) *pontra* :

Hogy alperes úr az U. alatti szabályokat önkényleg a közgyűlés beleegyezése nélkül hivatala nevében közzé

nem tehetette, az már fentebb kimutattatott; a 15. % alatti kapitányi hivatali hirdetmények legnagyobb részét az alkotmányos állapot előtti időről valók, ezekről tehát itt szólni sem lehet, de nincs is közöttük egy is, mely fontos organicus rendszabályt tartalmazna, minő az U. alatti hirdetményben foglaltatik; az alkotmányos időkből kelt kapitányi hivatali hirdetmények pedig csupán csak szorosan vett rendőri és a városi tanács részletes utasításával megegyező és csupán annak nevében tett intézkedések. Statutumok meg nem tartásáért sem Pest városában, sem az orszóg többi királyi városaiban soha a városi kapitány büntetéseket ki nem szabott s ki sem is szabhat bárki irányában is; mert a kapitányság nem lévén *közhatóság* és a városi lakosok nem lévén *jurisdictionatusai*, az az alattvalói, valamint statutumot nem alkothat, úgy büntetéseket sem róhat senkire, hanem igenis a kapitány, mint végrehajtó közeg kötelességéhez tartozik a municipium által alkotott s felsőbb helyen is megerősített szabályok megtartása fölött őrködni, s azokat áthágók irányában a statutumokban kiszabott büntetéseket végrehajtani. Ennyiből és nem többől áll az ide vonatkozható kapitányi jog, s hivatali kör, melyet hogy alperes úr vagy nem ösmer, vagy szenvedélyétől elkapatva ösmerni nem akart, cselekvényei által kézzelfoghatólag bebizonyította.

Mindezekből kétségtelen: miszerint alperes úr azon tette által, hogy felsőbb utasítás s helybenhagyás nélkül az egész városi közönségre nézve kötelező helyhatósági szabályokat merénylet behozni, a municipalis hatósági jogot szintén elmellőzte, megtámadta s tetteleg megsértette és hivatalos jog és hatalom körén túllépett.

Végre az *V-ik panaszpontra* nézve a neheztelt ítélet constatólja ugyan azon tény: hogy Linczer Antal befo-gatása az alperes ur elleni hamis tanuk szerzése s ezek ellen elkövetett kényszer végett szinte és így alperes úr érdekében is történt, ezen tettet azonban hivatalos hata-

lommali visszaélésnek, különösen alperes úr által elkövetett visszaélésnek nem tekintheti.

Már pedig ezen vád nem hivatalos hatáskörének túlterjesztését, hanem valóságos hivatalos hatalommali visszaélést tartalmaz!

Mielőtt e panasz pontra a neheztelt ítélet indokainak taglalásába bocsájtkoznám, lehetetlen arra nem utalnom: hogy nép által választott és alkotmányos férfiakból álló biráktól a polgári egyéni szabadság iránti tisztelet, valamint a honi törvényekben alapuló igazságérzet nagyobb mérvben igényelhető, mint más egyénektől; pedig e vád, mely alperes urat terheli, azok sorába tartozik, melyek az egyéni szabadság, alkotmányosság és a hazai törvények által elfogadott igazság fogalmának s lényének legnagyobb megsértését képezik, s mégis a tettes törvényszék alperes ur ellen felhozott ezen vádat nem tartja büntetésre méltó cselekvénynek!

Alperes ur ugyanis, habár még tényleg a kapitányi teendőket kezelte, de már közgyűlésileg hivatalától felfüggesztetett s a tiszti közkereset megindítása ellene elrendeltetett, nemhogy magába térve, az ellene, épen önkényes és szenvedély vezette eljárása s hivatalos állásával való visszaélés miatt emelt vádakat törekedett volna némileg enyhíteni; szenvedélyétől elvakítva még legutolsó hivatalos működését is azzal fejezte be, hogy egy egyént, kinek családi életét különben is feldúlta, *saját magán ügyében*, hajnali órákban mint valami szökésnek indult gonosztevőt önhatalmulag elfogatván börtönbe kísértetett, és miért? egyszerűen azon okból, mivel ellene (egy más feladási ügyben, mely egyidejűleg bizottmány által vizsgálat tárgya volt) állítólag hamis tanukat szerezni törekedett!

Eltételezve attól, hogy a tanunak qualificatiója csak birói ítélet által alapíthatatik meg; továbbá birói ítélet az iránt: valjon a tanu hamis bizonyyságot tett-e csak azután hozathatik, miután már vallomást tett: hogy tehát azon

időben midőn Linczer elfogatott, még senki nem tudhatta, hogy azon egyének kiket ő, mint a kérdésben forgó ügyről tudókat tanuságtételre felhívott, hamis tanubizonyságot fognak-e tenni? a vétek — mert ez már vétek — itt abból áll, hogy alperes saját maga ügyében hivatalos hatalmát saját maga használta fel. — Nem a közjó iránti tulbuzgó törekvés volt czélja alperes eljárásának, mint ezt az ítélet e pontra vonatkozó indokolása feltüntetni látszik, hanem az: hogy Linczer elfogatása által terrorizálja mindazokat, kik az ellene Weinberger és Linczer által újabban feladott és bizottmányi vizsgálat alatt álló piszkos vádakról tudomással bírnak és netalán vallani hajlandók lettek volna. — Nem is Linczer személyének megsértése az, melyet felperes itt megboszulni indul, hanem egy oly elvnek szándékos tapodása, mely nélkül nincs személy-, nincs vagyonbiztonság, hanem a hivatalos önkény saját érdekében uralkodik! Ha már csak azon körülmény, hogy valaki bármily ügyben tanukat szerezni iparkodik és azoktól, kik ide vonatkozólag tudomással bírnak, bizonyítványokat vesz, elég indok volna arra, hogy az ellenfél egyszerű feljelentése következtében azoknak elfogatása elrendeltessék; valóban szomorú sorsa lenne azoknak, kik valami ügyet tanuvallomásuk által kénytelenek felderíteni. Ha a főkapitánynak szabad saját maga ügyében és érdekében felhasználni hivatalos hatalmát; kérdés, miért ne lenne ez szabad bármely más tisztviselőnek? Igaz a befogatásokat a kapitányi hivatal a törvényben meghatározott esetekben gyakorolja, *de nem a saját ügyében!* „*Nemo judex in propria causa,*“ ha az így nem lenne, hanem minden tisztviselő saját ügyében bíraskodnék és hivatalos hatalmát saját ügyében gyakorolhatná, miután a tisztviselők serege közel 40,000-re rug; hova jutna akkor a személy- és vagyonbiztonság!

Valóban, ha egyéb más vád alperes ur ellen egész hivataloskodása alatt fel nem merült volna is, ez egyetlen

elegendő ok lenne arra nézve, hogy hivatalától rögtön elmozdítottassék s ellene a bűnvádi kereset megindítottassék. És mégis ezen törvénytelen s alkotmányos országban halatlan tényt Pestmegye alkotmányos törvényszéke jogosnak és törvényesnek nyilvánítja, azért, mert Linczer Antal hamis tanukat törekedett alperes ur ellen szerezni; azonban hogy csak egyet is szerzett volna, azt sem alperes nem bizonyította, sem a tekintetes törvényszék ítéletében nem állította. Feltéve, de meg nem engedve, ha az ily törekvés vétséget képezne is, vajjon sorozható-e az azon büntényes cselekvények közé, melyek miatt a törekvőnek személye azonnal elfogatható és bebörtönözhető? Valóban a tekintetes törvényszék méltósága követelte volna, hogy e részben a hazai törvényekre való hivatkozással indokolja ítéletét!

Alperes ezen tettében a neheztelt ítélet nem lát hivatalos hatalommali visszaélést; mert *ugymond*:

a) „*Linczer Antal a fenytörvényszéknek 16 % alatti felmutatott ítélete szerint nemcsak a fentebb kitett büntettekkel, hanem Prager Miksa kárára elkövetett csalással is vádoltatott s mindezekben bűnösnek találtatván, utóbb elítéltetett, s mert a Z. és AA. alatti hivatalos jelentésekben mint csavargó lopás miatt már büntetettnek és így rovott előéletű egyénnek tüntetett fel.*“

b) *Ezen egyénnek alperes általi befogatása, BB. alatti nyilatkozat szerint, a fenytörvényszéki elnök tudtával történt s ugyanennek, a befogatási szándék előre bejelentetett s a fenytörvényszéki elnök ugyanezen hivatalos nyilatkozata szerint a befogatásokat a fenálló gyakorlat értelmében a kapitányi hivatal saját belátása szerint gyakorolja.*“

c) *Az AA. alatti átkisértető levelet nem is alperes hanem Stadler alkaptány írta alá.*“

Ezen indokokra következő a czáfolat, és pedig

a) *pontra:*

A tettes törvényszék tehát alperes úr eljárási jogos-

ságát és törvényességét a 16 % alatti még jogerőre nem emelkedett és a tiszti kereset benyújtása és Linczer elfogatása után még hónapok múlva keletkezett ítélet által törekedik indokolni, kijelentvén, hogy ime Linczer Antal különféle bűnös cselekvények, tehát nem is hamis tanu szerzési szándék miatt elítéltetvén, alperes ur jogosan és helyesen tette, hogy Linczert elfogatta. — E szerint tehát a következés szentesíti a megelőző törvénytelen eljárást! Miből ismét annak is folynia kell, hogy azon esetre, ha a főméltóságu kir. Curia a Linczer elleni ítéletet megsemmisíti, vagy egészen megváltoztatja, — mi valószínű — akkor alperes ur irányában e vádpontra nézve a tisztelt törvényszéknek új ítéletet kellene hozni, mi csakugyan nem lehet; s így a t. törvényszék ítélete ezen indokát önmaga lenne kénytelen érvénytelennek beismerni. — E részbeni indokolása tehát sem nem törvényes, sem nem alapos; mert a 16 % alatti ítélet, — bár egész terjedelmében jóváhagyassék is —, abból alperes ur cselekvényének sem jogossága, sem törvényessége igazolva soha sem lehet; miként nem menthetné magát senki azzal, hogy szándékosan egy oly embert ölt meg, kiről elhunyt után bebizonyíttatik: hogy gonosztevő, gyilkos, vagy rabló volt. — Egyébiránt e pontnál nem az az ügy lényege: milyen Linczer erkölcsi élete, hanem az: volt-e alperesnek, mint Pestváros főkapitányának törvényes joga és hatásköre bármely egyes polgárt, — tetten kapott büntény és a fenyítőtörvényekben meghatározott eseteken kívül, — pusztá gyanúból, egyes feladatok folytán, saját állandó lakásából poroszlók által elhurczoltatni és bebörtönöztetni? és erre minden magyar jogásznak, bírónak és alkotmányos polgárnak határozottan azt kell válaszolni: hogy nem volt! — és ha ez jogilag így van, akkor a t. törvényszéknek e vádpontra nézve hozott ítélete nemcsak igazságtalan, hanem törvénytelen is;

b) *pontra* :

Ezen érvelése az ítéletnek alperes ur jogtalan és önkényes tettét legkevésbé sem mentheti és a dolgon mitsem változtat, részint azért, mivel BB. szerint a helyettes elnök egy betűben sem adá beleegyezését Linczer elfogatásához, részint pedig azért, mert Preiszler József törvényszéki tanácsnok, — mint helyettes elnöknek — a törvényszék által hozott elfogatási végzés nélkül, magának sincs joga bárkit is elfogatni; ezen érvelés tehát magában nem egy municipális ítélőszék méltóságához illő, melynek tudnia kell: hogy a megyei törvényszéki elnöknek sincs hatalmában bárkit is — elfogatási törvényszéki végzés nélkül, — befogatni és elzáratni; még gyalóbb pedig Linczer elfogatása törvényességét azzal indokolni akarni: hogy a fennálló gyakorlatnál fogva a kapitányi hivatal a befogatásokat saját belátása szerint eszközölheti. — Halatlan ironiája ez az alkotmányos szabadságnak és törvényes igazságnak, melyet még municipális bíróság nem merészelt kimondani! tehát a t. törvényszék elvül fogadja el: hogy egy városi kapitány szeszélye és önkényétől függ a polgárok személyszabadsága és nem a törvény határozza meg az eseteket, melyekben valakit megidézés és elítélés nélkül el lehessen fogatni? s ezt Pest-megye alkotmányos törvényszéke nem átalja ítéletében kimondani, melynek tudnia kell, hogy az országbirói értekezlet a H. t. k. I. R. 9. czimét, az ország összes polgárságára kiterjesztette; egy municipális ítélőszék alapítja egy egyszerű tanácsnoki véleményre ítéletét, holott a tanácsnok nézete azon törvényes esetekre vonatkozik, melyekben a gonosztevő tetten kapatva a rendőrök által elfogatik, — de nem azon esetekre, melyekben a törvény megidéztetést és elítéltetést követel, hogy valaki elfogattathassék; valóban ily ítéleti indok inkább vádul szolgálhat alperes ellen, mint felmentésére.

c) *pontra* :

Ezen körülmény még védelemkép is silány értékkel

birna, annál kevesebbel pedig ítéleti indokképen; — mert az AA. alatti levélben Stadler nevénél oda van írva: „*főkapitány meghagyásából*;“ — egyébiránt, hogy Linczer nem Stadler alkapitány fogatta el, ki őt már a kapitányi hivatalban letartóztatva találta, hanem egyenesen alperes ur, az még csak nem is tagadtatik, de Stadler vallomása ellen nem is tagadtathatik; az értesítő levél aláírása tehát mellékes — mert előjárója főkapitányának factumát bírálni az alkapitánynak joga különben sincs; — de a tekintetes törvényszék azonfelül előző indokolásában maga is az elfogatást alperes ur rendelkezésére eszközöltnek mondja, midőn azt jelenti ki: hogy alperes ur ebbeli szándékát a fenyítőtörvényszéki elnöknek előre bejelenté, s csak annak tudtával foganatosította. — Ily ellenmondások s ingadozó indokolásokból könnyen s minden gyanusítás nélkül is azon gondolat villanhat meg az olvasó agyában, hogy a t. törvényszék ítélete alperes ur irányában inkább védelmi iratnak, mint ítéletnek tekinthető; holott a birói ítéletnek a tényálladék és bizonyítékok alapján kellene az igazságot kimondani azon ritkán alkalmazott igazsági elv szerint: „*fiat justitia etsi pereat mundus*.”

Ezek után úgy hiszem, senki sem kételkedhetik arról: hogy alperes ur Linczer Antalnak előleges megidéztetése s kihallgattatása nélkül történt elfogatása és bebörtönöztetése által, ennek személyes jogát megsértette és hivatalos hatalmával visszaélt legyen.

Linczer elfogatása a legóriásabb botrány, mely civilizált országban elkövethető és ha az még csak nemis visszaélés, akkor minden önhatalmu bosszútény sanctionálva van: mert különbséget az önhatalmu eljárásra nézve az, hogy ily eljárás főkapitány által követtetett el és hivatalos közhatalommal hajtatott végre, nem tesz legfeljebb csak annyiban, mennyiben a tényt magát és annak beszámítását súlyosbitja; és megfoghatatlan dolog, hogy a ne-

heztelt ítélet épen ezt vette enyhítő, sőt felmentő körülménynek.

Mindezekben a neheztelt ítélet összes indokai teljesen megczáfoltatván s kimutatva lévén

1) hogy alperes sz. kir. Pest városa municipalis törvényhatósági jogát és hatalmát ismételve elmellőzte, megtámadta s tetteleg meg is sértette;

2) hogy a városi tanács és főpolgármester ur, mint törvényes felsőbbbsége határozatainak s meghagyásainak nem engedelmeskedett, a tanács iránt illő tisztelettel nem viseltetett, annak tekintélyét megsértette, intézkedéseit pedig megghiusítani igyekezett,

3) hivatalának jog és hatalom körén túlterjeszkedett,

4) hivatalos hatalmával visszaélt, és

5) több városi polgárok személyes és vagyoni jogbiztonságát, jog és törvényellenesen megsértette,

s mindezek által letett hivatalos esküjét megszegvén, a városi törvényhatóság kebelében az annyira szükséges egyetértést, a közügyek hátramaradására, sőt hazánk alkotmányának világos veszélyeztetésével megzavarta, tiszteletteljesen kérem a tekintetes kir. ítélő Táblát:

Méltóztassék a neheztelt ítéletnek kegyes megváltoztatása mellett: alperes Thaisz Elek urat, sz. kir. Pest város törvényhatóságánál viselt főkapitányi hivatalától ítéletileg elmozdítani.

Helyettesítem 3. % alatt ide csatoltatván.

Szab. kir. Pest város tiszti főügyésze nevében:

Francisci Kázmér

főügyési helyettes.

